

Konak Suljagića sa pratećim objektima

u Donjoj Špionici, graditeljska cjelina

Status spomenika -> nacionalni spomenik

Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika, na temelju članka V stavak 4 Aneksa 8 Općeg okvirnoga sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i članka 39. stavak 1. Poslovnika o radu Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika, na sjednici održanoj od 6. do 8 studenoga 2012. godine u Sarajevu, donijelo je

ODLUKU

I

Graditeljska cjelina – Konak Suljagića sa pratećim objektima u Donjoj Špionici, općina Srebrenik, proglašava se nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: nacionalni spomenik).

Nacionalni spomenik čini objekt konaka sa pratećim objektima (pušnica, magaza, hambar, koš za kukuruz i staja).

Nacionalni spomenik se nalazi na prostoru koji obuhvata k.č. 192/1 (stari premjer), što odgovara k.č. 419 (novi premjer) i k.č. 192/2 (stari premjer), što odgovara k.č. 420 (novi premjer), posjedovni list broj 435/02, z.k. uložak broj 259, k.o. SP_Donja Špionica, općina Srebrenik, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Na nacionalni spomenik primjenjuju se mjere zaštite utemeljene Zakonom o provedbi odluka Povjerenstva za zaštitu nacionalnih spomenika, uspostavljenoga prema Aneksu 8 Općeg okvirnoga sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini („Službene novine Federacije BiH”, br. 2/02, 27/02, 6/04 i 51/07).

II

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada Federacije) dužna je osigurati pravne, znanstvene, tehničke, administracijske i financijske mjere za zaštitu, konzervaciju, restauraciju i prezentaciju nacionalnoga spomenika.

Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) utvrdit će tehničke uvjete i osigurati financijska sredstva za izradu i postavljanje informacijske ploče sa osnovnim podacima o spomeniku i odluci o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom.

III

Sa ciljem **trajne zaštite** nacionalnoga spomenika na prostoru koji je definiran u točki I stavak 3. ove odluke, utvrđuju se sljedeće mjere zaštite:

- dopušteni su isključivo istraživački, konzervacijsko-restauracijski, radovi na redovitom održavanju kao i radovi koji će osigurati održivu uporabu spomenika, uključujući i radove čiji je cilj prezentacija spomenika, uz dopuštenje federalnog ministarstva nadležnoga za prostorno uređenje i uz stručni nadzor nadležne službe zaštite naslijeđa na razini Federacije Bosne i Hercegovine;
- objekt mora biti dostupan i otvoren za javnost;
- prilikom izrade projekta konzervacije i restauracije objekta nužno je sačuvati sve izvorne elemente objekta.

Sa ciljem **žurne zaštite** nacionalnoga spomenika, potrebno je poduzeti sljedeće mjere:

- čišćenje objekta od smeća;
- izrada iscrpne arhitektonske snimke postojećega stanja objekta (identifikacija i opis svih oštećenja);
- izrada statičke analize konstrukcijskih elemenata te geomehaničko ispitivanje tla, ukoliko se bude smatralo nužnim s obzirom na stanje konstrukcije;
- izrada projekta preventivnih radova i njegova primjena na temelju žurnosti izvođenja;
- nije dopuštena zamjena izvornih konstrukcijskih elemenata, otvora, postojećih materijala i

unutarnjih elemenata osim ako nedvojbeno bude utvrđeno da je njihovo zadržavanje opasno. U tom slučaju obvezno je njihovo odgovarajuće prezentiranje.

IV

Stavljaju se izvan snage svi provedbeni i razvojni prostorno-planski spisi u dijelu u kojemu su oprečni odredbama ove odluke.

V

Svatko, a osobito nadležna tijela Federacije Bosne i Hercegovine, kantona, gradske i općinske službe, suzdržat će se od poduzimanja bilo kakvih radnji koje mogu oštetiti nacionalni spomenik ili dovesti u pitanje njegovu zaštitu.

VI

Ova odluka dostavit će se Vladi Federacije, federalnom ministarstvu nadležnom za prostorno uređenje, nadležnoj službi zaštite naslijeđa na razini Federacije Bosne i Hercegovine i općinskome organu uprave nadležnom za poslove urbanizma i katastra, radi provedbe mjera utvrđenih u toč. II – V ove odluke, te nadležnom općinskome sudu radi upisa u zemljišne knjige.

VII

Sastavni dio ove odluke je obrazloženje sa pratećom dokumentacijom koje je dostupno na uvid zainteresiranim osobama u prostorijama i na web stranici Povjerenstva (<http://www.kons.gov.ba>).

VIII

Prema članku V stavak 4. Aneksa 8. Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, odluke Povjerenstva su konačne.

IX

Ova odluka stupa na snagu narednoga dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku BiH“.

Ovu odluku Povjerenstvo je donijelo u sljedećem sastavu: Zeynep Ahunbay, Martin Cherry, Amra Hadžimuhamedović, Dubravko Lovrenović i Ljiljana Ševo.

Broj: 06.3-2.3-73/12-38
7. studenoga 2013. godine
Sarajevo

**Predsjedateljica Povjerenstva
Ljiljana Ševo**

O b r a z l o Ź e n j e

I – UVOD

Na temelju članka II stavak 1, Zakona o provedbi odluka Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika, uspostavljenoga prema Aneksu 8 Općeg okvirnoga sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, «nacionalni spomenik» je dobro koje je Povjerenstvo za očuvanje nacionalnih spomenika proglasilo nacionalnim spomenikom, sukladno člancima V i VI Aneksa 8 Općeg okvirnoga sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, sve dok Povjerenstvo ne donese konačnu odluku o njihovom statusu, a za što ne postoji vremensko ograničenje i bez obzira da li je za dotično dobro podnesen zahtjev.

Zavod za zaštitu i korištenje kulturno-povijesnog i prirodnoga naslijeđa Tuzlanskog Kantona podnio je, dana 20.12.2011. godine, Povjerenstvu za očuvanje nacionalnih spomenika peticiju/prijedlog za proglašenje Konaka Suljagića sa pratećim objektima nacionalnim spomenikom Bosne i Hercegovine. Na temelju prijedloga, Povjerenstvo je pokrenulo postupak za proglašenje nacionalnim spomenikom, sukladno članku V, Aneksa 8 Općeg okvirnoga sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i odredbama Poslovnika o radu Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika.

Izjava o značaju dobra

Objekt Konak Suljagića u Donjoj Špionici sa pratećim objektima predstavlja rijedak, vrijedan i iznimno dobro očuvan primjer seoskoga gazdinstva. Sam konak pripada tipu tzv. katne kuće sa prepustom (seoska čardaklija), koja je do danas očuvala visok stupanj autentičnosti i integralnosti. Simetrične je dispozicije, sa masivnim prizemnim dijelom i katnim dijelom prepuštenim na tri strane.

Na temelju analize stilskih odlika i komparativne analize sa sličnim objektima u Bosni i Hercegovini, moguće je njegovo datiranje u 19. stoljeće. Prateći objekti (pušnica - sušara za šljive, magaza, hambar, koš za kukuruz i štala) su izgrađeni u periodu od 30-ih do 60-ih godina 20. stoljeća.

II – PRETHODNI POSTUPAK

Tijekom vođenja postupka izvršen je uvid u:

- podatke o trenutačnom stanju i namjeni dobra, uključujući opis, arhitektonsku snimku i fotografije;
- uvid u trenutačno stanje dobra;
- kopiju katastarskoga plana;
- zemljišno-knjižni izvadak;
- povijesnu, arhitektonsku ili drugu dokumentarnu građu o dobru, koja je data u popisu korištene dokumentacije u okviru ove odluke.

Prema odredbi članka V, stavak 2, Aneksa 8 Općeg okvirnoga sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i člana 37. Poslovnika o radu Povjerenstva, prije donošenja konačne odluke o proglašenju dobra nacionalnim spomenikom, Povjerenstvo je dužno pružiti mogućnost vlasniku predloženoga nacionalnog spomenika, podnosiocu peticije, institucijama nadležnim za očuvanje naslijeđa, stručnim i znanstvenim institucijama, stručnjacima i znanstvenicima, kao i drugim zainteresiranim osobama da iznesu svoje stavove. Sukladno tomu, Povjerenstvo je dopisima br. 06.3-35.2-5/12-6 od 11.01.2012., 06.3-36.1-11/12-112 od 09.10.2012. i 06.3-36.1-19/13-26 od 06.03.2013. godine, zatražilo dostavljanje dokumentacije i stavova u vezi sa proglašenjem Konaka Suljagića sa pratećim objektima spomenikom od: Općine Srebrenik, Zavoda za zaštitu spomenika u sastavu Federalnog ministarstva kulture i sporta, Zavoda za zaštitu i korištenje kulturno-povijesnog i prirodnoga naslijeđa Tuzlanskoga Kantona i Federalnog ministarstva prostornoga uređenja. Nakon toga, Povjerenstvu je dostavljena sljedeća dokumentacija:

- dopisom broj 07-40-4-198-1/12 od 19.01.2012. godine Zavod za zaštitu spomenika u sastavu Federalnoga ministarstva kulture i sporta obavještava da Konak Suljagića sa pratećim objektima spomenikom nije bio evidentiran, niti zaštićen od strane Zavoda za zaštitu kulturno-povijesnoga i prirodnog naslijeđa BiH;
- dopisom broj 06-13/12 od 27.01.2012. godine Općina Srebrenik dostavila je dokumentaciju (točnu lokaciju objekta, podatke o trenutačnom vlasniku, fotografije objekta, posjedovni list, kopiju katastarskoga plana) za proglašenje navedenoga dobra nacionalnim spomenikom;
- dopisom broj: 03/4-30-581/13 od 06.03.2013. godine Služba za geodetske i imovinsko-pravne poslove Općine Srebrenik dostavila je identifikaciju novog i starog premjera;
- dana 06.03.2013. godine Općinski sud u Gradačcu – odjeljenje u Srebreniku, Zemljišnoknjižni ured dostavio je dokumentaciju (z.k. izvadak broj 259, k.o. SP Donja Špionica) za proglašenje navedenoga dobra nacionalnim spomenikom.

Na temelju uvida u prikupljenu dokumentaciju i stanje dobra, utvrđeno je sljedeće:

1. Podaci o dobru

Lokacija

Konak Suljagića sa pratećim objektima nalazi se u selu Donja Špionica, općina Srebrenik(1).

Nacionalni spomenik se nalazi na prostoru koji obuhvata k.č. 192/1 (stari premjer), što odgovara k.č. 419 (novi premjer) i k.č. 192/2 (stari premjer), što odgovara k.č. 420 (novi premjer), posjedovni list broj 435/02, z.k. uložak broj 259, k.o. SP_Donja Špionica, općina Srebrenik, Federacija Bosne i Hercegovine, Bosna i Hercegovina.

Povijesni podaci

O starosti naselja, pored arheoloških tragova na lokalitetu Luka Polje uz Humski potok(2), govore i prvi defterski popisi stanovništva(3). Treba napomenuti da je usljed demografskog mrtvila, koje je nastalo na navedenom području u periodu postojanja Srebreničke banovine (1464 – 1510/19. godine), navedeno naselje spadalo je u jedno od najvećih u prostoru koji je obuhvatala navedena

banovina.

Godine 1548. Špionica je u posjedu sandžak-bega Mehmed-hana Skenderpašića sa prihodom od preko 27.500 akči. To je tada za jedno seosko naselje bio veliki prihod, prije svega zahvaljujući velikom broju kuća u njemu (čak 147)(4).

Špionica je 1604. godine, uz Sladnu, daleko najveće naselje nahije Srebrenik i jedno od najvećih naselja cijelog Zvorničkog sandžaka(5).

Prije 1730. godine gradačački agaluk pretvoren je u kapetaniju u kojoj su bili pored Gradačca i gradovi Sokol i Srebrenik(6).

Da je kontinuitet značajnog naselja prisutan, pokazuje i broj od 300 kuća i 1985 stanovnika Špionice(7) u kotarskoj ispostavi Srebrenik 1895. godine(8).

Do sad nisu pronađeni povijesni izvori na temelju kojih bi se mnoglo utvrditi kada je sagrađen Konak Suljagića, kako se zove od 20. stoljeća, ali se pouzdano zna da je objekt izgrađen prije 1887. godine.

Prvi povijesni izvor koji nam pruža informacije o vlasniku kuće jeste gruntovna knjiga u kojoj piše da je 1887. godine vlasnik kuće bio Dželal-beg Efendić. Godine 1897. vlasnik kuće postao je Džemil Dželalbegović, sin Dželal-bega Efendića(9), koji je imao dvije kćerke, Almasu i Devletu. Međutim, pošto se gruntovnica u Bosni i Hercegovini počela uspostavljati 1883., godine moguće je da je kuća i nešto starija i da je uknjižena onda kada je popunjavana zemljišna knjiga za Špionicu.

Kuća i imanje u Donjoj Špionici 10.03.1917. godine postali su vlasništvom Mula Jusufa Suljagića i Huse Suljagića koji su bili nastanjeni u Čehajama kod Srebrenika.

Od Mula Jusufa Suljagića kuću je naslijedio njegov sin Jusuf Suljagić, koji je sa suprugom Havom i djecom (šest sinova i dvije kćeri) u ovoj kući živio sve do svoje smrti. Jusuf Suljagić je umro 1999. godine, a njegova supruga Hava 2002. godine i od tada pa sve do 2012. godine u kući niko ne stanuje.

Drugi izvor o vlasniku kuće odnosi se na usmeno predanje Mustafe Suljagića (najstariji sin Jusufa i Hava Suljagić) iz Donje Špionice. Prema njegovom kazivanju kuću je sagradio Zajim beg Babić(10).

Pedesetih godina 20. stoljeća u enterijeru je dograđena nova etaža interpolacijom međukatne drvene konstrukcije između magaze i kata čime je dobijena poluetaža. Na ovaj način je visina magaze smanjena sa cca 3,00 m na cca 1,80 m.

2. Opis dobra

Graditeljsku cjelinu čine konak sa pratećim privrednim objektima (pušnica ili sušara, magaza, hambar i koš za kukuruz).

Prema tipologiji dr. Muhameda Kadića(11), konak pripada tipu tzv. katne kuće sa prepustom (seoska čardaklija). Prvobitno objektu se pristupalo sa glavne ceste (jugoistočne strane parcele) u Donjoj Špionici. S obzirom da je objekt napušten od 2002. godine ograda je uništena. Na jugostočnoj strani postoji dio prvobitne drvene ograde od taraba u dužini od 2 m koja je prekrivena zelenim rastinjem.

Konak

Objekt simetrične dispozicije(12), ima prizemlje gabarita cca 10,10x6,60 m i kat, koji sa tri strane ima prepust za cca 40-60 cm. Izvorni objekt imao je dva kata, od kojih je prizemlje bilo visine 3 m. Naknadnom intervencijom, 50-ih godina 20. stoljeća prizemlje je razdvojeno i interpolirana je dodatna etaža. Interpolacijom međukatne drvene konstrukcije visina magaza je smanjena sa cca 3,00 m na cca 1,80 m.

Prizemlje

Prizemlje objekta je zidano masivnim kamenim zidovima debljine cca 70-80 cm.

Ulazna **dvokrilna drvena vrata** dimenzija cca 1,40 x 2,20 m su lučno završena i nalaze se na jugoistočnoj strani kuće. Ulazna vrata kuće su napravljena od hrastovoga drveta. S unutarnje strane vrata, nalazi se mandal(13), masivna hrastova greda koja se horizontalno užljebljuje u kameni zid, sa strana. Ispred vrata nalazi se polukružno kameno stubište, radijusa cca 1,30 m sa visinskom razlikom od ukupno 36 cm (dvije stube) u odnosu na kotu terena.

Iz ulazne prostorije - hajata(14), širine cca 2,50 m, pristupa se u dvije prostorije, simetrično postavljene. Podna obloga ulazne prostorije (hajata) su daske dimenzije 26 cm. Svijetla visina ulazne prostorije - hajata iznosi cca 3,00 m. Debljina unutarnjih zidova iznosi oko 57-60 cm.

U dvije prostorije (magaze) prizemlja, dimenzija cca 2,30 x 5,00 m pristupa se kroz drvena vrata dimenzija 1,25 x 1,32 m (sjeveroistočna magaza) i 1,20 x 1,12 m (jugozapadna magaza). U obje prostorije na jugoistočnome zidu nalazi se prozorski otvor dimenzija 48x17 cm, sa demirima od kovanoga željeza. Svijetla visina prostorija (magaza) iznosi cca 1,80 m, a kota poda je niža za cca 30 cm, u odnosu na kotu pod hodnika (hajata).

Prvi kat

Drvenim stubištem (5 x 20 cm - visina stube, širina gazišta 30 cm) pristupa se na kat koji je naknadno dograđen 50-ih godina 20. stoljeća. U prostoru podesta drvenoga stubišta širine 1,05 m, na sjeverozapadnom zidu, nalazi se prozorski otvor dimenzija 53 x 55 cm, a visina parapeta iznosi 35 cm. Iz prostora podesta pristupa se u dvije prostorije kroz drvena vrata dimenzija cca 90 x 170 cm. Debljina zida iznosi cca 60 cm. Dimenzija sobe na jugozapadnoj strani iznosi 2,78 x 5,00 m. U sobi, na jugozapadnom zidu, nalazi se prozorski otvor dimenzija 1,50 x 1,00 m, a visina parapeta iznosi 53 cm. Na sjeverozapadnoj strani nalazi se banjica dimenzija 72x72x185 cm.

Dimenzija druge sobe, koja se nalazi na sjeveroistočnoj strani objekta, iznosi 2,25 x 4,98 m. Na sjeveroistočnom zidu nalazi se prozorski otvor dimenzija 1,60 x 1,00 metar, a visina parapeta iznosi cca 50 cm.

Međukatna konstrukcija između prizemlja i prvoga kata su drvene grede, a podna obloga su daske. Svijetla visina prvoga kata iznosi cca 2,00 m.

Drugi kat

Drugi kat sastoji se od središnjega prostora divanhane i četiri sobe.

U konstruktivnom smislu, etaža drugoga kata ima tri trakta (isto kao i prizemlje): sjeveroistočni sa dvije sobe, središnji (hodnika i divanhane) i jugozapadni trakt u kojemu se nalaze dvije sobe.

Drvenim stubištem (10x20cm - visina stube, širina gazišta 30 cm) pristupa se na drugi kat. Visina drvene ograde od drvenoga stubišta iznosi cca 1,25 m. Drveno stubište ima drveni poklopac, čija dimenzija iznosi 1,03 x 1,38 m, koji omogućava zatvaranje kata.

U dispoziciji kata centralno mjesto zauzima divanhana. Prostor divanhane u odnosu na središnji prostor je viši za 20 cm, a dubina divanhane iznosi cca 2 m. Na jugoistočnoj strani (prema avliji) nalaze se tri prozorska otvora dimenzija 79 x 110 cm. Divanhana izlazi iz ravni fasadnog zida za cca 60 cm. Prostor divanhane je uokviren drvenom ogradom i lučno završenim drvenim ramom.

U hodniku, na sjeverozapadnom zidu nalaze se dva prozorska otvora 74-76 visine cca 110 cm, a visina parapeta iznosi cca 50 cm

U sjeveroistočnom traktu nalazi se soba (prema avliji - jugoistočna strana) dimenzija cca 3,7 x 3,5 m. Na jugoistočnom zidu nalazi se tri prozorska otvora širine 74-76 cm i visine cca 110 cm, visina parapeta iznosi 52 cm, dok se na sjeveroistočnom zidu nalaze dva prozorska otvora istih dimenzija.

Druga soba tzv. „kuća“ ili „kućara“ ili „kuhinja“ dimenzija cca 3,7 x 3,0 m nema tavanice, već je otvorena prema tavanskome prostoru, kuda odlazi dim. Na sjeveroistočnom zidu kuhinje nalaze se dva prozorska otvora dimenzija 76 x 110 cm, visine parapeta cca 50 cm.

U jugozapadnome traktu nalaze soba dimenzija 3,86 x 3,54 m. Na jugoistočnom zidu nalaze se tri prozorska otvora širine 74-76 cm i visine cca 110 cm, visina parapeta iznosi 56 cm. Na sjeverozapadnome zidu, iste sobe nalaze se dva prozorska otvora istih dimenzija.

U drugoj sobi, jugozapadnoga trakta, dimenzija cca 3,7 x 3,0 m, na jugozapadnoj strani nalaze se dva prozorska otvora, a na sjeverozapadnome zidu jedan prozorski otvor istih dimenzija kao u ostalim sobama. U sobi pored vrata nalazi se „banjica“ dimenzija 62 x 76 cm, a sa druge strane nalazi se peč gabaritnih dimenzija cca 1,10 x 1,20 m i visine cca 1,20 m.

Svijetla visina prostorija na drugom katu iznosi cca 2,30 m.

Na svim prostorijama (ukupno četiri) nalaze se ista drvena vrata, dimenzija cca 105-115 x 190 cm, lučno završena, na kojima se nalazi manja ukrasna metalna rozeta sa halkom (zvekir).

Podne obloge u svim prostorijama su drvene daske.

Pod utjecajem suvremenih društveno-gospodarstvenih zbivanja proces skokovitih promjena u kulturi stanovanja bosanskohercegovačkog seoskog stanovništva počeo je krajem sedme ili početkom osmoga desetljeća 20. stoljeća. Snažan stimulans tomu progresu s jedne strane bila su sredstva koja pritiču od zarade radnika privremeno uposlenih u inozemstvu, a sa druge strane sredstva pristigla od strane kredita ili drugih novčanih pomoći unutar SFR Jugoslavije. Odlika ovoga perioda jeste da su radnici, pored stvaranja gospodarske podloge, boraveći u gradskim sredinama stekli nove stambene predstave, te su se aktivirali oko osavremenjivanja stambenoga prostora u vlastitoj životnoj sredini.(15)

Ova odlika uočljiva je u opremanju Konaka Suljagića, odnosno onoga što je od toga danas ostalo. Sedamdesetih godina 20. stoljeća dva starija sina odlaze na privremeni rad u Njemačku, dok im porodice ostaju živjeti sa roditeljima u zajedničkom domaćinstvu, u Konaku Suljagića. Tih godina dolazi do značajnih izmjena u namještanju kuće. Ranije tradicijski opremljen prostor, biva zamjenjen novim namještajem, industrijski izrađenim na prostoru SFR Jugoslavije – kauči i polukauči, kredenac, ormar, štednjak na čvrstio gorivo (drvo), hladnjak, posuđe, posteljina. Veza sa tradicijom zadržala se u zastiranju podova tkanim ćilimima(16), u izgradnji visoke zemljane peći sa lončićima(17), te ručno izrađivanim musanderama jednostavnog oblika i manjih dimenzija, bez ukrasa.(18)

Fasade

Na **jugoistočnoj (ulaznoj) fasadi**, u zoni prizemlja, nalaze se dva manja, simetrično

postavljena otvora, dok se u zoni kata nalazi ukupno devet prozorskih otvora. Na **jugozapadnoj fasadi**, u nižoj zoni, nalazi se jedan otvor, a u zoni kata nalaze se četiri prozorska otvora. Na **nasjeverozapadnoj fasadi**, u zoni prizemlja, nalazi se jedan manji prozorski otvor, dok se u zoni kata nalaze ukupno tri prozorska otvora. Na **sjeveroistočnoj fasadi**, u nižoj zoni, nalazi se jedan otvor, a u zoni kata nalaze se četiri prozorska otvora.

Svi navedeni prozorski otvori izvana imaju pravokutni zidarski otvor. Na svim otvorima (prozorima) nalaze se demiri od kovanog gvožđa.

Konak pripada tipu kuće s prepustom, gdje su zidovi magaza građeni od kamena, sa uskim otvorima. Prepust iznad magaza služi za stanovanje i uzdignut je visoko iznad cca 3,00 m. Kod ove kuće je naglašena razlika u proporcijama ova dva dijela: magaza je uska i vertikalna, a prepust (lebdeći dio) je niži i gotovo horizontalan. Razlika u srazmjeru i karakteru je naglašena i u materijalu: kuća je građena od tradicionalnih materijala – kamena (zidovi prizemlja), kao i drveta i čerpiča (bondručna konstrukcija na katu) – lagana skeletna konstrukcija izvedena na masivnom kamenom postolju.

Međukatna konstrukcija je drvena i čine je grede i daske. Svi unutarnji zidovi su omalterisani krečnim malterom i okrečeni.

Krovna konstrukcija je rađena od drveta. S obzirom na čađavost greda krovne konstrukcije, možemo pouzdano zaključiti da je sačuvana originalna krovna konstrukcija iz perioda kada je ognjište „kuće“ bilo u funkciji. Kao krovni pokrivač primijenjen je biber-crijep, a strehe su izvedene bez oluka.

Sve fasade su malterisane.

U objektu je provedena električna energija.

Prateći objekti

Pored objekta Konaka nalaze se prateći (privredni) objekti: pušnica (sušara) za šljive, magaza, hambar, koš za kukuruz i štala. Svi navedeni objekti su smješteni u avliji koja je bila ograđena daskama (tarabom).

Pušnica je pravokutne osnove, dimenzija 10,10 x 5,30 m, a visina do ispod krova iznosi 1,95 m. Zidovi pušnica su od kamena. Četverovodni drveni krov je pokriven crijepom. Krov je urušen. Unutar pušnice, iznad peći (babure) koja je napravljena od zemlje, su drvene ljese na kojima se suše šljive. Sagrađena je 1938. godine.⁽¹⁹⁾

Magaza je pravokutne osnove, dimenzija 5,40 x 3,70 m, a visina (do ispod krova) iznosi cca 2,00 m. Zidovi magaze su debljine cca 4 cm (debljina daske). Trovodni krov je pokriven crijepom. Temelji magaze stoje na četiri kamena.

Magaza je služila kao ostava za jabuke, suhe šljive, kruške i orahe. Kupljena je 1963. godine kao korišten objekat.

Hambar je privredna zgrada u kojoj se držalo žito u zrnju. Objekt hambara je pravokutne osnove dimenzija cca 2,40 x 2,30 m, a visina objekta (do ispod krova) iznosi cca 2 m. Zidovi hambara su debljine 4,5 cm. Trovodni krov je pokriven crijepom, a ispod crijepa je vidljiv stari drveni pokrov.

Koš za kukuruz služi za smještaj kukuruza u klipju. Koš je pravokutne osnove dimenzije cca 3,50 x 1,30 m, sa nastrešnicom dimenzija cca 3,50 x 2,20 m. Zidovi koša su od okomito pokovane letve. Dno koša je odignuto od zemlje, a drveni krov je dvovodni.

Štala, pravokutne osnove cca 4,30 x 8,20 m, i nadstrešnicom, ispod koje se nalaze kola (fijaker), dimenzija cca 4,30 x 2,80 m.

Osim navedenih objekata, oko kuće u avliji i izvan nje nalazili su se **kokošnjak**, **nužnik** i **ibunar**. Bunar se nalazio u bašči iza kuće i do njega se dolazilo popločanom kaldrmom.

3. Dosadašnja zakonska zaštita

Prema dopisu Zavoda za zaštitu spomenika u sastavu Federalnoga ministarstva kulture i sporta broj 07-40-4-198-1/12 od 19.01.2012. godine dobro nije bilo evidentirano, niti zaštićeno od strane Zavoda za zaštitu kulturno-povijesnoga i prirodnog naslijeđa Bosne i Hercegovine.

4. Istraživački i konzervacijsko-restauracijski radovi

Nema raspoloživih podataka o istraživačkim i konzervacijsko-restauracijskim radovima koji su izvedeni na ovome dobru.

Porodica Suljagić je izvršila sljedeće intervencije na objektu:

- **30-ih godina 20. stoljeća** Suljagići su obnovili kuću (izmjena prozora, vrata);
- **1957. godine** kuća je okrečena;
- **1970-71. godine** stavljen je lim između prizemlja i kata na fasadi, na „prepuštenom“ dijelu (jer su stršljenovi napali drveni dio);
- **50-ih godina 20. stoljeća** dograđena je nova etaža interpolacijom međukatne drvene konstrukcije kojom je visina magaze smanjena sa cca 3,00 m na cca 1,80 m.

5. Sadašnje stanje dobra

Uvidom u postojeće stanje dana **10.10.2012. godine**, utvrđeno je sljedeće:

U graditeljskom smislu objekt se nalazi u dobrom stanju.

U donjim zonama zidova na katu, evidentirana su površinska oštećenja maltera, koji je otpao sa donjih završetaka doksatne bondručne konstrukcije.

U objektu se ne stanuje od 2002. godine, stoga je unutarnjost objekta zapuštena.

6. Specifični rizici

- neodržavanje;
- nepovoljan utjecaj atmosferilija.

III – ZAKLJUČAK

Primjenjujući Kriterije za proglašenje dobara nacionalnim spomenicima („Službeni glasnik BiH“, br. 33/02 i 15/03), Povjerenstvo je donijelo odluku kao u dispozitivu. Odluka je utemeljena na sljedećim kriterijima:

- A. Vremensko određenje**
- B. Povijesna vrijednost**
- C. Umjetnička i estetska vrijednost**
 - iii. Srazmjer
 - v. Vrijednost detalja
 - vi. Vrijednost konstrukcije
- D. Čitljivost** (dokumentarna, znanstvena, obrazovna vrijednost)
 - iv. Svjedočanstvo o određenom tipu, stilu ili regionalnom maniru
- E. Simbolička vrijednost**
 - v. Značaj za identitet grupe ljudi
- F. Ambijentalna vrijednost**
 - i. Odnos oblika prema ostalim dijelovima cjeline
 - iii. Objekat ili grupa objekata je dio cjeline ili područja
- G. Izvornost**
 - ii. Materijal i sadržaj
 - iv. Tradicija i tehnike
 - v. Položaj i smještaj u prostoru
 - vi. Duh i osjećanja
- H. Jedinstvenost i reprezentativnost**
 - i. Jedinstven ili rijedak primjerak određenog tipa ili stila

Sastavni dio ove odluke su:

- kopija katastarskog plana,
- zemljišno-knjižni izvadak,
- fotodokumentacija; 10.10.2012. (snimila d.i.a. Mejra Hodžić),
- grafički prilozi; arhitektonska snimka postojećega stanja (uradila d.i.a. Mejra Hodžić).

Korištena literatura

U tijeku vođenja postupka proglašenja graditeljske cjeline – Konak Suljagića sa pratećim objektima u Donjoj Špionici, općina Srebrenik nacionalnim spomenikom BiH, korištena je sljedeća literatura:

1896. *Hauptresultate der Volkszählung in Bosnien und der Hercegovina vom 22. april 1895.*(Glavni rezultati popisa žiteljstva u Bosni i Hercegovini od 22. travnja 1895.). Sarajevo: 1896.

1967. Kadić, Muhamed. *Starinska seoska kuća u Bosni i Hercegovini*. Sarajevo: 1967.

1968. Deroko, Aleksandar. *Narodno neimarstvo*. Beograd: 1968.

1983. Redžić, Husref. *Studije o islamskoj arhitektonskoj baštini*. Sarajevo: 1983.

1989. Škaljić, Abdulah. *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*. Sarajevo: 1989.

1991. Kreševljaković, Hamdija. *Izabrana djela* I. Sarajevo: Veselin Masleša, 1991.

1994. Kulenović, Salih. *Gračanica i okolina*. 1994.

1995. Kulenović, Salih. *Etnologija sjeveroistočne Bosne*. Tuzla: 1995.

1996. Bugarski, Astrida. "Savremene promjene u kulturi stanovanja seoskog stanovništva Bosne i Hercegovine", *Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu*. Sarajevo: Zemaljski muzej, NS, 223-245.

2004. *Biljeg Srebrenika*, časopis za kulturnu historiju, broj 2. Srebrenik: JU Centar za kulturu i informisanje, 2004.

2005. *Biljeg Srebrenika*, časopis za kulturnu historiju, broj 3. Srebrenik: JU Centar za kulturu i informisanje, 2005.

2005. Husedžinović, Sabira. *Dokumenti opstanka. Vrijednosti, značaj, rušenje i obnova kulturnog naslijeđa*. Zenica: Muzej grada Zenice, 2005.

2006. *Biljeg Srebrenika*, časopis za kulturnu historiju, broj 4. Srebrenik: JU Centar za kulturu i informisanje, 2005.

(1) Općina Srebrenik nalazi se na sjeveroistoku Bosne i Hercegovine, administrativno pripada Tuzlanskom kantonu i Federaciji Bosne i Hercegovine, a ekonomski, regiji Sjeveroistočna Bosna i Hercegovina. Veličina općine je 248 km². Sredinom teritorije teče rijeka Tinja u dužini od oko 20 kilometara. Uz rijeku Tinju prolazi magistralni put Tuzla-Orašje i željeznička pruga normalnog kolosijeka Brčko-Tuzla, te magistralni put Županja-Tuzla-Sarajevo. S općinom Srebrenik graniče općine Tuzla, Lukavac, Gračanica, Gradačac te Distrikt Brčko. Istočnim dijelom općine proteže se planina Majevica, čiji najviši vrh iznosi 917 metara.
http://srebrenik.ba/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=92&Itemid=54 na dan 16.10.2012. godine.

(2) O prapovijesnim spomenicima na području Srebrenika vidjeti: E. Mutapčić, „Prehistorijske gradine i ostali arheološki lokaliteti na području općine Srebrenik“, u knjizi: *Srebrenik – historijsko-etnografske skice*, Srebrenik: 2007.

(3) Tako u prvom popisu iz 1533. godine Špionica pripada nahiji Srebrenik i ima: muslimanskih kuća 35, neoženjenih 8, kršćanskih kuća 40, neoženjenih 12, baština 2, primičura (prihod) od navedenog sela iznosio je 5.070. akči.

(4) Od toga je 96 muslimanskih (4 baštine), 50 nemuslimanskih (13 baština) i jedna primičura Dragiše, sina Milunka. Najviše se u naselju uzgajala pšenica (prihod 8.160), vinova loza (7.560) i proso (1.980 akči). Te godine je registrirano 12 mlinova u naselju. („Opširni defter Zvorničkog sandžaka iz 1548. Godine“, prijevod Medžide Selmanović, *Biljeg Srebrenika*, broj 2, Srebrenik: 2004., 74-77.)

(5) Tada ima ukupno 177 kuća, muslimanskih je čak 132, a nemuslimanskih 43, sa značajnim brojem baština (37 baština), koje su pretežno u muslimanskim rukama. Godišnji prihod naselja je nešto pao, i iznosio je 17.000 akči, najviše od proizvodnje pšenice (3.000), šire vinove loze, raži i prosa. Broj mlinova se sa 12 povećao na 15. „Nahija Srebrenik u Livi Zvornik, Opširni defter Zvorničkog sandžaka iz 1604. godine“ (prijevod Amine Kupusović), *Biljeg Srebrenika*, broj 3, Srebrenik: 2005., 38-42.

(6) Srebrenik se prvi put spominje 15. marta 1333. godine, a Osmanlije su ga zauzele 1512. godine. Kreševljaković, Hamdija, *Izabrana djela I*, Sarajevo: Veselin Masleša, 1991., 181-185.

(7) Ukupan broj stanovništva u Špionici katoličkoj, Špionici pravoslavnoj i Špionici turskoj. *Hauptresultate der Volkszahlung in Bosnien und der Hercegovina vom 22. april 1895.* (Glavni rezultati popisa žiteljstva u Bosni i Hercegovini od 22. aprila 1895.), Sarajevo: 1896., 328. – 329.

(8) *Hauptresultate der Volkszahlung in Bosnien und der Hercegovina vom 22. april 1895.* (Glavni rezultati popisa žiteljstva u Bosni i Hercegovini od 22. aprila 1895.), Sarajevo: 1896., 328. – 329.

(9) Suljagić, Mirza, *Kuća Suljagića iz Špionice*, Prema begu su podređeni slojevi tadašnjeg društva imali obavezu da plaćaju ušur.

Ušur (ar.) – desetina, ujam, naknada za usluge za mljevenje žita u mlinu; naturalna renta od žitarica i drugih kultura (lana, sijena, povrća, voća) koju je potčinjeno stanovništvo davalo begu.

Za sve one koje ne bi ispunili obavezu ušura slijedila je kazna, zatvor. U prizemlju kuće nalaze se dvije prostorije za koje se pretpostavlja da su bile zatvor u koji su se zatvarali si oni koji nisu "platili" ušur. U prilog tome, pored kuće se nalazi bašča koja nosi naziv gumno. (*Gumno*- mjesto za vršidbu žita.) Ovaj naziv se i danas upotrebljava za ovu bašću, a u prošlosti gumnom se zvalo zemljište na koje se dovozio ušur (desetina)., *Biljeg Srebrenika*, broj 3, Srebrenik: 2005., 83.

(10) Prema kazivanju Mustafe Suljagića Konak je sagrađen krajem 15. stoljeća, a sagrađio ga je izvjesni Zajim-beg Babić. U Konaku se nalazio sud i zatvor za one koji nisi plaćali desetinu. Zajim-bega je naslijedio njegov sin

Džemil-beg Babić. Džemil-bega su naslijedile njegove kćerke (jedan se udala u Gračanicu za kadiju Muminagića, a druga se udala u Tuzli). Suljagić navodi da je Džemil-beg posjedovao i dva vodena milina (jedan na Špionjačkoj rijeci-zvani Širan i jedan na rijeci Tinji), bunar kod Konaka, i oko 10 hektara zemljišta. Godine 1917. Konak i zemljište je kupio Mula Jusuf Suljagić iz Čehaja kod Srebrenika. Mula Jusufa je naslijedio njegov sin Jusuf Suljagić. – Izjava Mustafe Suljagića od dana 25.08.2012.

(11) Kadić, Muhamed, *Starinska seoska kuća u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo: 1967., 57

(12) Dispozicija objekata stambene arhitekture iz osmanskog perioda, je najčešće simetrična. Husedžinović, Sabira, *Dokumenti opstanka. Vrijednosti, značaj, rušenje i obnova kulturnog naslijeđa*, Zenica: Muzej grada Zenice, 2005., 164

(13) *Màndal* (màldan, màndan) m (tur.) 1. Zasovnica, zavor; drvena greda ili željezna šipka koja se stavlja preko vrata sa unutrašnje strane radi zatvaranja. Škaljić, Abdulah, *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Sarajevo: 1989., 445

(14) *Hājāt –jāta* (vājāt, àjāt) m (ar.) ova riječ ima različita značenja. U Bosni i Hercegovini obično znači: hodnik u prizemlju u starinskim građanskim kućama, predsoblje; trijem.

(15) Bugarski, A., „Savremene promjene u kulturi stanovanja seoskog stanovništva Bosne i Hercegovine“, *Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu*, Sarajevo: Zemaljski muzej, NS, 1996., 233

(16) Mjestimično je preko ručno izrađenih ćilima velikih dimenzija, koji se najčešće prostiru preko cijele površine poda sobe, prostiran tepih industrijske izrade.

(17) Bugarski u svom radu donosi fotografiju visoke zemljane peći sa lončićima iz okoline Gradačca, slične peći u Konaku Suljagića u Špionici, a koja je izgrađena 1974. godine. (Bugarski, A., nav.dj., 236)

(18) Bugarski smatra da je unošenje nekih dijelova suvremenoga namještaja u tradicionalnu bosanskohercegovačku kuću bilo neuobičajeno zbog dimenzija i gabarita suvremenoga namještaja (npr. ormari). (Bugarski, A., nav.dj., 230)

(19) Godinu izgradnje pušnice smo saznali na temelju kazivanja članova obitelji Suljagić čiji su roditelji posljednji živjeli u ovoj kući.